

Список використаних джерел:

1. Заброцька О. В., Харук К. Б., Скриньковський Р. М. Україна як держава з соціально-орієнтованою еколого-економічною політикою розвитку. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 3. С. 82–88.
2. Карпенко О. Управлінські послуги як механізм реалізації державної політики. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015 Вип. 1. С. 11–15.
3. Лібанова Е. М., Макарова О. В., Саріогло В. Г. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та практичні аспекти оцінювання. Умань : Сочінський, 2012. 312 с.
4. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні : монографія / Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2015. 244 с.
5. Матвійчук В. М. Упровадження в Україні стандартів якості соціальних послуг населенню. *Фінанси України*. 2014. № 6. С. 7–18.
6. Хвесик М. А., Алимов О. М., Голян А. В. та ін. Національна парадигма сталого розвитку України : монографія / за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. Вид. 2-е, перероб. і доп. Київ : Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України”, 2016. 72 с.
7. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії : монографія / за заг. ред. д.і.н., проф. А. І. Кудряченка. Київ : НІСД, 2007. 396 с.
8. Позняков С. П. Публічно-сервісна інфраструктура підтримки економічного розвитку: поняття та принципи функціонування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Право”*. 2013. № 21. Ч. II. С. 50–65.
9. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> (дата звернення: 01.10.2018).
10. Соколов А. В. Передумови та особливості реалізації моделі “сервісної” держави у системі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_1_18 (дата звернення: 01.10.2018).
11. Новіков В. М., Деєва Н. М., Каленюк І. С. та ін. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку : монографія / за наук. ред. В. М. Новікова, З. С. Сіройча. Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2015. 384 с.

Надійшла до редколегії 29.10.2018 р.

УДК: 351:62

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

Мепарішвілі Х. Н.,

аспірант,

*Інститут законодавства Верховної Ради України,
м. Київ*

Визначено особливості сучасної системи інституційного управління водними ресурсами та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів через структурно-функціональну організацію управління. Запропоновано інституційну модель системи управління водними ресурсами в Україні.

Ключові слова: водні ресурси, система управління водними ресурсами, інституційна модель системи управління водними ресурсами, державне управління.

Мепарішвілі К. Н.,

Postgraduate Student,

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv

MODERN INSTITUTIONAL MANAGEMENT SYSTEM OF WATER RESOURCES IN UKRAINE

The article outlines the modern system features in institutional management of water resources and hydrotechnical land reclamation, management, use and reproduction of surface water resources

© Мепарішвілі Х. Н., 2018

through the structural and functional management organization. There is the institutional model of the water resources management system in Ukraine in the article.

Key words: water resources, water management system, institutional model of water management system, public administration.

Постановка проблеми. Державні механізми управління водними ресурсами та водогосподарським комплексом в Україні здійснюються за басейновий принцип, тобто об'єкт управління водним фондом визначається координатами відповідного гідрографічного районування території країни, з урахуванням особливостей формування водних ресурсів та колективним характером їх використання. Важливе значення має інституційна система забезпечення управління водними ресурсами, що передбачає використання та відтворення поверхневих водних ресурсів, розвиток водного господарства, меліорацію земель, експлуатацію державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем та інше. Тому забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів можливо через структурно-функціональну організацію управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами інституційного забезпечення управління водними ресурсами займалися як іноземні дослідники, зокрема Attila Tanzi, Stephen C. Mc Caffrey, C. Conrad, S. Schonbrodt-Stitt, I. Abdullaev, D. Dimov, M. Ibrakhimov, P. Knofel, M. Leinich, L. Morper-Busch, G. Schorch, G. Solodky, A. Sorokin, D. Sorokin, G. Stulina, R. Toshpulatov, K. Unger-Shayesteh, S. Zaitov, V. Dukhovny, Y. Kitamura, T. Yano, T. Honna, S. Yamamoto, K. Inosako та багато інших, так і українськи вчені В. А. Голян, В. І. Крутякова, Л. В. Левковська, В. М. Мандзик, О. В. Покуль, О. Є. Рубель, М. А. Хвесик та ін.

Аналіз нормативно-правових документів щодо інституційного управління водними ресурсами в Україні здійснювався за джерелами [1, 6–10, 12–14].

Мета статті полягає у визначенні особливостей сучасної системи інституційного управління водними ресурсами через структурно-функціональну організацію управління.

Виклад основного матеріалу. Управління водними ресурсами потребує постійного удосконалення механізмів державного регулювання спрямованих насамперед на забезпечення раціонального використання та збереження водних ресурсів, що передбачає необхідність інституційних перетворень у сфері водокористування, підвищення економічної ефективності проектів і заходів, пов'язаних з капіталовкладеннями в водогосподарський комплекс. Сучасну систему управління водними ресурсами в Україні можна представити через інституційну модель, яка визначає структурно-функціональну організацію управління (рис. 1).

Розглянемо докладніше систему управління водними ресурсами в Україні. Державну політику у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів реалізує Державне агентство водних ресурсів України (Держводагентство), яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України.

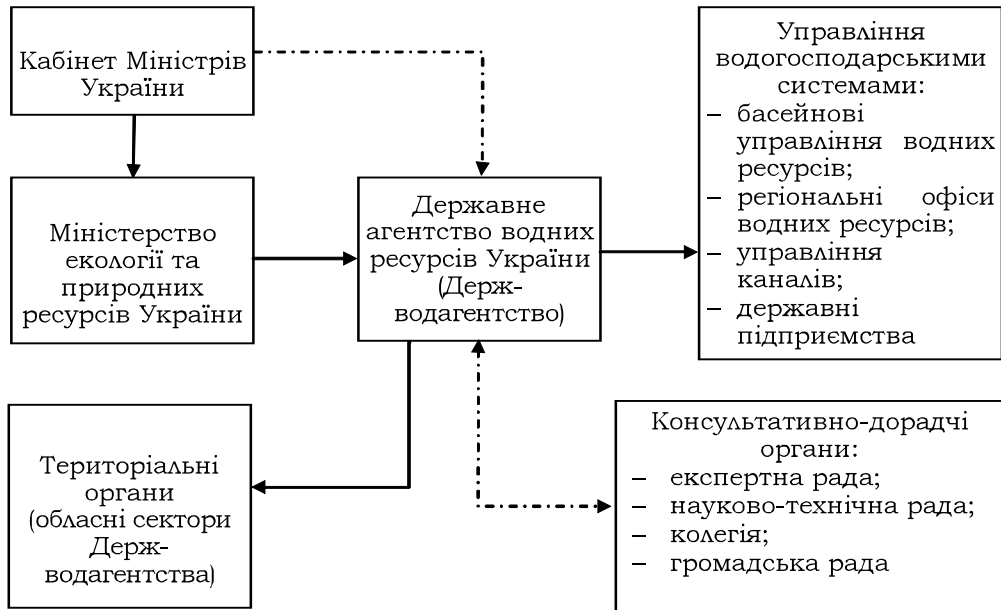

Рис. 1. Сучасна система управління водними ресурсами в Україні

Основними завданнями Держводагентства є [12]:

1) реалізація державної політики у сфері управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів, розвиток водного господарства і меліорація земель та експлуатація державних водогосподарських об'єктів комплексного призначення, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем;

2) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів.

Система управління водними ресурсами України також включає самостійні структурні підрозділи (територіальні органи) центрального апарату Державного агентства водних ресурсів з підпорядкуванням Голові Держводагентства – це сектори у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській Харківській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Херсонській та м. Севастополі, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях, які здійснює свою діяльність у сфері управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів на території. Основним завданням секторів є здійснення повноважень Держводагентства у частині видачі документів дозвільного характеру, надання адміністративних послуг та інших владних функцій у сфері управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів у межах області [6]. Сектори у межах своїх повноважень взаємодіють із місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади, структурними підрозділами Держводагентства, організаціями, підприємствами і установами, які належать до сфери управління Держводагентства, та іншими підприємствами, установами та організаціями у межах області.

Управління водогосподарськими системами та гідротехнічними спорудами Держводагентства здійснюється водогосподарськими організаціями, до складу яких входять:

- басейнові управління водних ресурсів: річок Західного Бугу та Сяну, річок Причорномор'я та нижнього Дунаю, річок Приазов'я, середнього Дніпра, нижнього Дніпра, річки Тиса, річок Прут та Сірет, річки Прип'ять, а також Деснянське, Дністровське, Південно-Бузьке та Сіверсько-Донецьке басейнові управління;

- регіональні офіси водних ресурсів: у Дніпропетровській, Луганській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Харківській, Черкаській областях, річки Рось, Дунайський та Міжрегіональний офіс захисних масивів дніпровських водосховищ;

- обласні управління водних ресурсів: Волинське і Кіровоградське;

- управління каналів: Головного Каховського магістрального, Дніпро-Донбас, Дніпро-Інгулець, Північно-Кримського каналів та каналів Інгулецької зрошувальної системи;

- технічні школи: Каховська і Мелітопольська;

- державні підприємства: “Прикарпатська регіональна дирекція з водогосподарського будівництва”, “Львівська обласна дирекція з протипаводкового захисту”, “Одеська об'єднана дирекція будівництва водогосподарських об'єктів”, “Укрводсервіс”, Державні регіональні проектно-вишукувальні інститути “Дніпродіпроводгосп”, “Запоріждіпроводгосп”, “Львівдіпроводгосп”, “Рівнедіпроводгосп”, “Укрпівдендіпроводгосп”;

- АР Крим: Республіканський комітет Автономної Республіки Крим по водогосподарському будівництву та зрошуваному землеробству, Джанкойська технічна школа, Кримське басейнове управління водних ресурсів, Державне підприємство “Експлуатаційно-технічне управління” “Воденерго-ремналадка”, Джанкойське, Красноперекоське, Первомайське, Советське управління водного господарства; Бахчисарайське, Кіровське, Красногвардійське, Ленінське, Нижньогірське, Роздольненське, Сакське, Салгирське, Тайганське міжрайонні управління водного господарства, Побєдненське міжрайонне управління колекторно-дренажних систем, Експлуатаційно-технічний вузол зв'язку, Управління З'єднувального каналу.

Постійно діючим консультативно-дорадчим органом при Держводагентстві є експертна рада для підвищення рівня наукового забезпечення у сфері водного господарства, розробки конкурентоспроможної науково-технічної продукції, забезпечення ефективного використання коштів на наукові дослідження та впровадження прикладних науково-технічних розробок у водогосподарсько-меліоративному комплексі, основним завданням якої є [7]:

- розгляд (експертиза), на підставі перспектив розвитку світової та вітчизняної науки і техніки у галузі водного господарства, пропозицій структурних підрозділів апарату Держводагентства, водогосподарських організацій, наукових, дослідно-конструкторських та проектних організацій щодо науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

- надання, за результатами розгляду (експертизи), пропозицій до плану з науки та нової техніки Держводагентства щодо тематики замовлення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

- надання рекомендацій щодо подальшого впровадження у виробництво результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

- визначення економічної доцільності впровадження результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у водогосподарсько-меліоративному комплексі;

– надання пропозицій щодо подальшого виконання або призупинення виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Також постійно діючим консультативно-дорадчим органом при Держводагентстві є Науково-технічна рада (НТР), головним завданням якої є реалізація комплексної науково-технічної політики, спрямованої на впровадження досягнень вітчизняної та зарубіжної науки і техніки, у сфері розвитку водного господарства і гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів. У складі НТР є спеціалізовані секції за напрямками діяльності Держводагентства, які затверджуються наказом Держводагентства на основі пропозицій структурних підрозділів апарату Держводагентства та наукових установ. Головою НТР є голова Держводагентства, головами спеціалізованих секцій є перший заступник та заступник голови Держводагентства відповідно до розподілу обов'язків між головою Держводагентства та його заступниками [8].

Консультативно-дорадчим органом для підготовки рекомендацій щодо виконання Держводагентством своїх завдань, погодженого вирішення питань, що належать до його компетенції, та для колективного і вільного обговорення найважливіших напрямів його діяльності є Колегія Держводагентства. Рішення про утворення або ліквідацію колегії Держводагентства приймається головою Держводагентства. Основними завданнями Колегії є визначення перспектив і найважливіших напрямів діяльності Агентства та розгляд пропозиції щодо [9]:

– формування та реалізації державної політики у сфері розвитку водного господарства і гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів;

– розширення міжнародного співробітництва України у сфері водного господарства;

– забезпечення співпраці з центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування під час виконання покладених на Агентство завдань;

– удосконалення законодавства.

Також Колегія Держводагентства у своїй діяльності [9]:

– розглядає прогнози і програми соціально-економічного розвитку водогосподарської галузі, інші державні програми та визначає пропозиції щодо шляхів їх реалізації;

– розглядає питання про збереження та використання державного майна, стан дотримання фінансової, бюджетної дисципліни, здійснення внутрішнього фінансового контролю та усунення виявлених недоліків;

– розробляє пропозиції щодо вдосконалення діяльності Держводагентства, його територіальних органів та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління;

– аналізує стан роботи Агентства з питань забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

– розглядає результати роботи Держводагентства, його територіальних органів та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління, а також інших підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності і підпорядкування (у межах компетенції Агентства);

– аналізує стан дотримання законодавства з питань державної служби, організаційно-кадрової роботи та виконавської дисципліни;

– розглядає інші питання, пов'язані з реалізацією завдань, покладених на Держводагентство.

Тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів є Громадська рада при Державному агентстві водних ресурсів України. Основними завданнями Громадської ради при Держводагентстві є [10]:

- сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами з питань водного господарства;
- сприяння реалізації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом та його державами-членами, з іншої сторони, в секторі “Якість води та управління водними ресурсами”;
- здійснення громадського контролю за діяльністю Держводагентства;
- сприяння врахуванню Держводагентством громадської думки під час формування та реалізації державної політики водогосподарської галузі;
- сприяння обміну водогосподарською та екологічною інформацією між Держводагентством та громадськістю;
- сприяння процесам дотримання екологічних прав громадян у питаннях використання, збереження та відтворення водних ресурсів;
- сприяння проведенню еколого-просвітницьких заходів у галузі водного господарства.

З питань розроблення пропозицій щодо імплементації Директив ЄС у сфері якості води та управління водними ресурсами при Державному агентстві водних ресурсів України на виконання наказу Держводагентства від 10.01.2017 р. № 3 створено робочу групу.

Також система інституційного управління водними ресурсами взаємодіє з Центром підвищення кваліфікації працівників водного господарства, Національним університетом водного господарства та природокористування, Інститутом водних проблем і меліорації НААН, ВАТ “Український головний проектно-вишукувальний і науково-дослідний інститут меліоративного та водогосподарського будівництва”, Український науково-дослідний інститут водогосподарсько-екологічних проблем, ВАТ “Проектно-технологічний інститут “Укроргводбуд” та іншими державними установами, недержавними і приватними організаціями.

Висновки. Таким чином, особливості сучасної системи інституційного управління водними ресурсами та гідротехнічної меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів визначаються через структурно-функціональну організацію управління. Інституційну модель системи управління водними ресурсами в Україні можна визначити як взаємодію інституцій державного управління на засадах організаційно-правового механізму державного управління.

Список використаних джерел:

1. Водний Кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.10.2018).
2. Голян В. А. Інституціональне середовище водокористування: сучасний стан та механізми вдосконалення. Луцьк : Твердиня, 2009. 772 с.
3. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.10.2018).
4. Крутякова В. І. Структурна модель системи інституційного забезпечення природокористування як сегменту національної економіки. *Економіка та управління національним господарством*. 2016. Вип. 3. С. 39–44.

5. Левковська Л. В., Мандзик В. М. Системні аспекти інституційного забезпечення капіталізації водних ресурсів. *Бізнес-навігатор*. 2013. № 2. С. 199–206.
6. Про затвердження Положення про сектор у Вінницькій (або Волинській; Дніпропетровській; Донецькій, Луганській та Харківській; Житомирській; Закарпатській; Запорізькій; Івано-Франківській; Кіровоградській; Львівській; Миколаївській; Одеській; Полтавській; Рівненській; Сумській; Тернопільській; Херсонській та м. Севастополі; Хмельницькій; Черкаській; Чернівецькій; Чернігівській) області Державного агентства водних ресурсів України : наказ Державного агентства водних ресурсів України від 06.06.2017 р. № 73. URL: <https://davr.gov.ua/territorialni-organi> (дата звернення: 01.10.2018).
7. Про затвердження Положення про експертну раду Державного агентства водних ресурсів України : наказ Держводагентства від 19.02.2018 р. № 78. URL: <https://davr.gov.ua/ekspertna-rada> (дата звернення: 01.10.2018).
8. Про затвердження Положення про науково-технічну раду Державного агентства водних ресурсів України та її склад : наказ Держводагентства від 25.01.2017 р. № 10. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-naukovo-tehnichnu-radu-de-doc344699.html> (дата звернення: 01.10.2018).
9. Про затвердження Положення про колегію Державного агентства водних ресурсів України : наказ Держводагентства від 06.09.2011 р. № 150. URL: zakon.rada.gov.ua/rada/file/v0150826-11 (дата звернення: 01.10.2018).
10. Про затвердження Положення про громадську раду при Державному агентстві водних ресурсів України : наказ Держводагентства від 20.11.2017 р. № 143. URL: <https://davr.gov.ua/polozhennja-pro-gromadsku-radu-pri-derzhvodagentstvi> (дата звернення: 01.10.2018).
11. Покуль О. В. Інфраструктурно-інституційне забезпечення раціонального використання водних ресурсів підприємствами України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.04. Рівне : НУВГП, 2017. 22 с.
12. Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України : Постанова КМУ від 20.08.2014 р. № 393. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-%D0%BF> (дата звернення: 01.10.2018).
13. Порядок денний асоціації Україна – ЄС. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990 (дата звернення: 01.10.2018).
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.10.2018).
15. Рубель О. Є. Інституціоналізація економіки природокористування / під ред. В. М. Степанова ; НАН України, Ін-т проблем ринку та економіко-екол. досліджень. Одеса, 2014. 518 с.
16. Формування моделі управління природними ресурсами в ринкових умовах господарювання : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. 304 с.
17. Attila Tanzi. The Economic Commission for Europe Water Convention and the United Nations Watercourses Convention. An analysis of their harmonized contribution to international water law. (2017), Water Series № 6. P. 85.
18. Conrad C., Schonbrodt-Stitt S., Abdullaev I., Dimov D., Ibrakhimov M., Knofel P., Leinich M., Morper-Busch L., Schorcht G., Solodky G., Sorokin A., Sorokin D., Stulina G., Toshpulatov R., Unger-Shayesteh K., Zaitov S., Dukhovny V. Remote Sensing and GIS for Supporting the Agricultural Use of Land and Water Resources in the Aral Sea Basin / Water resources of Central Asia and their use: materials International Scientific-Practical Conference devoted to the summing-up of the "Water for Life" decade declared by the United Nations. Алматы, 2016.
19. Kitamura Y., Yano T., Honna T., Yamamoto S., Inosako K. Causes of farmland salinization and remedial measures in the Aral Sea basin – Research on water management to prevent secondary salinization in rice-based cropping system in arid land. *Agricultural Water Management* 85. (2006). P. 1–14.
20. Towards Sustainable Development of the Aral Sea Basin. Report of the Round Table (16 December 2016, UNESCO-IHE, Delft, the Netherlands).

Надійшла до редколегії 29.10.2018 р.